

**BAKI
DÖVLƏT
UNİVERSİTETİ**

K.C. Məmmədov, Ə.G. İbrahimov, E.Ə.Məmmədov

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏRDƏ DİN AMİLİ

BDU

Bakı - 2022

Dərs vəsaiti

MÜNDƏRİCAT

<i>Giriş</i>	7
I Fəsil. Bəşəriyyətin siyasi tarixində dinin yeri və rolu (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	13
1.1. Dövlətçiliyin təşəkkülündə və inkişafında dinin rolu	13
1.2. Müxtəlif tarixi mərhələlərdə din və siyasətin qarşılıqlı münasibətlərinin dialektikası	19
II Fəsil. Beynəlxalq münasibətlərdə din amili: tarixi aspekt (dos.K.C.Məmmədov)	28
III Fəsil. Müasir dünyada dinlərin inkişaf dinamikası (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	37
IV Fəsil. Din və siyasətin qarşılıqlı təsirinin xarakteri (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	46
V Fəsil. Müasir dünya siyasətində din amili (dos.K.C.Məmmədov)	55
5.1. Dünya siyasətinin əsas amilləri sırasında dinin yeri	55
5.2. Din amili beynəlxalq münasibətlərin müasir paradıqmaları kontekstində	65
VI Fəsil. Katolik kilsəsi dünya siyasi prosesinin mühüm subyekti kimi (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	86
6.1. Katolisizmin sosial doktrinasında siyasi problemlər	86
6.2. Vatikan dünya siyasətinin fəal iştirakçısıdır	96
VII Fəsil. Beynəlxalq münasibətlərdə islam amili (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	101
7.1. İslam həmrəyliyi təlimi və onun müasir yozumları	101
7.2. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı beynəlxalq münasibətlərin subyekti kimi	105

7.3. İslam qeyri-hökumət təşkilatları beynəlxalq münasibətlər sistemində	107
7.4. İslam dünyası: qloballaşmanın çağırışlarına cavablar	113
VIII Fəsil. İudaizm doktrinası və müasir beynəlxalq münasibətlər (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	125
8.1. Protestantizm və iudaizm.....	128
8.2. ABŞ, İsrail və "təhlükəsizlik divarı"	131
8.3. ABŞ-ın Yaxın Şərq siyasətində din faktorundan istifadə etməsi.....	135
8.4. ABŞ yəhudiləri və İsrail	139
8.5. Katolisizm və iudaizm	143
IX Fəsil. ABŞ və Avropa İttifaqı xarici siyasətində din amili (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	147
9.1. ABŞ xarici siyasətində din amili.....	147
9.2. Avropa İttifaqı xarici siyasətində din amili.....	162
X Fəsil. Rusiya Federasiyasının xarici siyasətində din amili (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	176
XI Fəsil. Yaxın Şərq regionunda din amili (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	195
XII Fəsil. Türkiyənin xarici siyasətində din amili (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	211
XIII Fəsil. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətində din amili(dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	216
XIV Fəsil. Dünya birliyinin modernləşməsi prosesində dinlərarası münasibətlərin rolu(dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	227
14.1. Dünyada müasir dini situasiyanın ümumi xarakteristikası.....	227
14.2. Dünya birliyinin modernləşməsi və onun dinlərarası münasibətlərin inkişafına təsiri	231
XV Fəsil. Sivilizasiyaların münaqişəsi konsepsiyası kontekstində dinlərarası münasibətlər (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	238

XVI Fəsil. Dini amil etno-milli proseslərdə (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	246
16.1. Əsas anlayışlar	246
16.2. Din və milli psixologiya	251
16.3. Etnik münaqişələrin mahiyyəti və səbəbləri	254
16.4. Dini təşkilatların etnik münaqişələrin tənzimlənməsinə töhfəsi	261
XVII Fəsil. Dini-siyasi ekstremizm (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	267
17.1. Dini-siyasi ekstremizmin anlayışı və mahiyyəti	267
17.2. Dini-siyasi ekstremizm və terrorizm. Dini-siyasi ekstremizmə qarşı mübarizədə dövlətin və cəmiyyətin rolu	272
XVIII Fəsil. Postsovet məkanında xristianlıq və islam (dos.K.C.Məmmədov)	278
XIX Fəsil. Dinlərarası dialoq sülhün və beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinin mühüm amili kimi (dos.əv.Ə.G.İbrahimov)	282
19.1. Dinlərarası dialoqun anlayışı və prinsipləri	282
19.2. Dinlərarası dialoq sivilizasiyaların dialoqunun mühüm komponenti kimi	289
19.3. Dinlərarası dialoq yolunda maneələr	292
19.4. Dinlərarası dialoqun fəallaşdırılması yolları	295
19.5. Sülh mədəniyyətinin formalaşdırılmasında dini qurumların rolu	299
XX Fəsil. Din sahəsində dövlət siyasəti (dos.K.C.Məmmədov)	306
20.1. Din sahəsində dövlət siyasətinin anlayışı və mahiyyəti	307
20.2. Din sahəsində dövlət siyasətinin məqsəd və vəzifələri, prinsipləri və həyata keçirilmə metodları	309
XXI Fəsil. Din-dövlət münasibətlərinin tənzimlənməsi (dos.əv.E.Ə.Məmmədov)	316
21.1. Türkiyə Cümhuriyyətində din-dövlət münasibətlərinin tənzimlənməsinin xüsusiyyətləri	316

21.2. Azərbaycan Respublikasında din sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti	322
21.3. Azərbaycanda islamın yayılma dinamikası. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin din-dövlət münasibətlərinin tənzimlənməsində rolu	331
NƏTİCƏ	339
ƏDƏBİYYAT	351